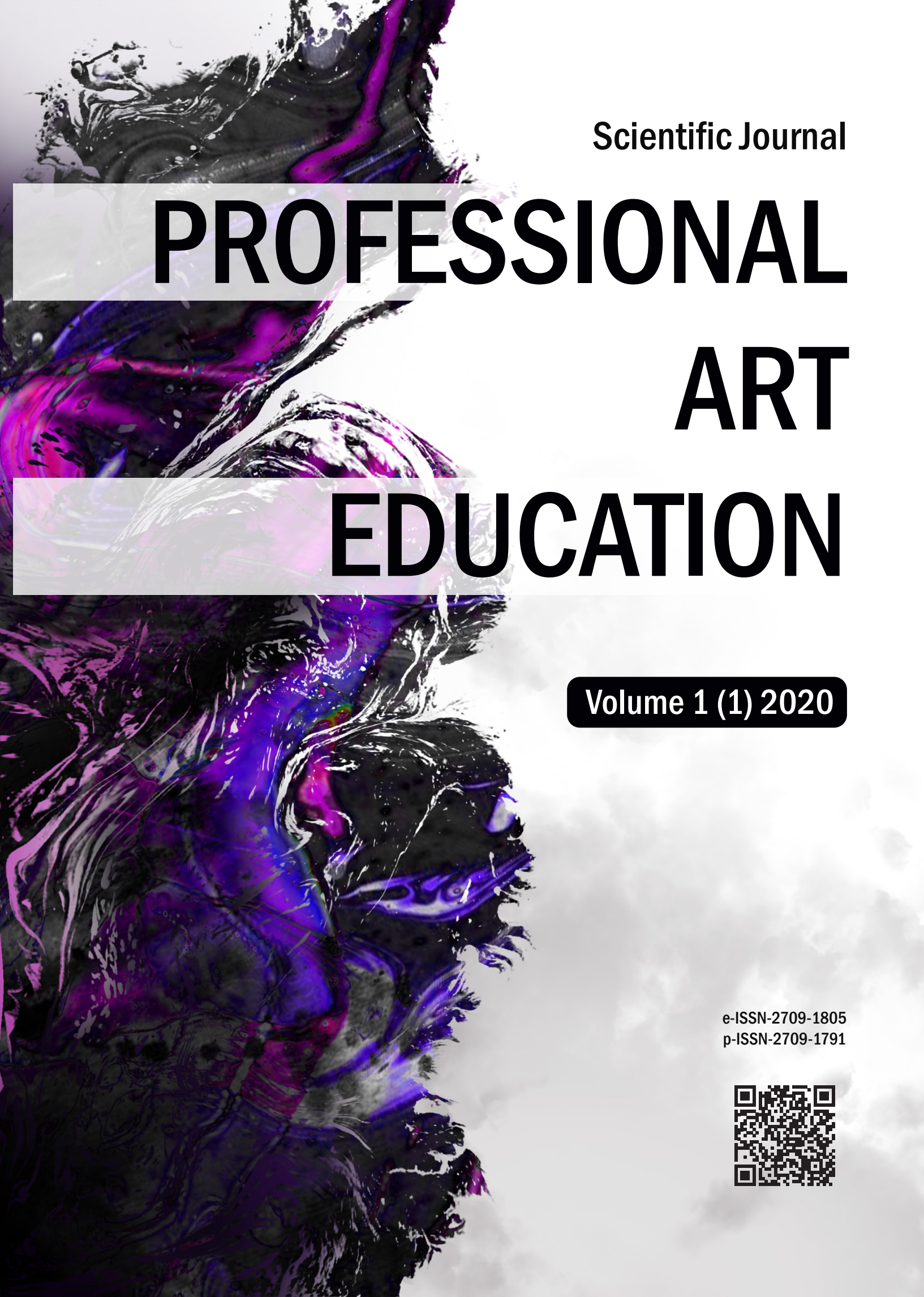

Scientific Journal

PROFESSIONAL ART EDUCATION

Volume 1 (1) 2020

e-ISSN-2709-1805
p-ISSN-2709-1791

Professional Art Education

Scientific Journal

№1 (1) 2020

EDITOR IN CHIEF

Olga Matveeva, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

Volodymyr Fomin, Doctor of Pedagogical Sciences, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

EXECUTIVE SECRETARY

Ganna Burma, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

EDITORIAL BOARD:

Nataliya Bugaets, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Eva Zhatan, Doctor of Science, Professor, Faculty of Social Sciences, Institute of Pedagogy, University of Gdansk (Poland)

Mariya Kalashnik, Doctor of Arts, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Lubov Peretyaga, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Iryna Poluboyaryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv National University of Arts named after I.P. Kotlyarevsky (Ukraine)

Alla Rastrigina, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University (Ukraine)

Tetyana Smirnova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv National University of Arts named after I.P. Kotlyarevsky (Ukraine)

Alla Sokolova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Viktoriya Tusheva, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Founders: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Department of Theory and Methods of Art Education

Publisher: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
street Alchevskykh 29, Kharkiv, Ukraine

Editorial office address:
lane Faninsky, 3, room 409, Kharkiv, Ukraine, 61166

Contact Information:

phone: +38 (098) 200-81-91;
+38 (066) 200-81-91

email: admin@arteducation.pro
site: <https://arteducation.pro>

State registration / Certificate of the journal
KB 24623-14563P from 26.11.2020

Certified by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine

Approved by Academic Council
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
protocol №5 from 03.09.2020

Signed for publication on
September 09, 2020

Format 60x84 1/8.
Price is negotiable.
Circulation 300 copies

International representation and indexing of the journal:

ЗМІСТ

<i>Васильєва Оксана Вікторівна</i> ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНИХ ІДЕЙ Т. ШЕВЧЕНКА НА УКРАЇНСЬКУ ХОРОВУ КУЛЬТУРУ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	4
<i>Oksana Vasilyeva</i> THE INFLUENCE OF NATIONAL IDEAS OF T. SHEVCHENKO ON THE UKRAINIAN CHORAL CULTURE OF THE LATE XIX - EARLY XX CENTURIES	9
<i>Смирнова Тетяна Анатоліївна</i> СПЕЦИФІКА ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ОСВІТИ	10
<i>Tetyana Smirnova</i> THE SPECIFICITY OF STUDENTS' CREATIVE SELF-EXPRESSION IN THE PROCESS OF CONDUCTOR-CHORAL EDUCATION	16
<i>Полубоярина Ірина Іванівна</i> МУЗИЧНА ОБДАРОВАНІСТЬ У ПРАЦЯХ ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ	17
<i>Iryna Poluboyaryna</i> MUSICAL TALENT IN THE WORKS OF FOREIGN RESEARCHERS	22
<i>Тушева Вікторія Володимирівна</i> ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ	23
<i>Viktoriya Tucheve</i> STUDY OF SCIENTIFIC RESEARCH CULTURE OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN EUROPEAN COUNTRIES	29
<i>Соколова Алла Вікторівна</i> ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У «ХОРОВОМУ КЛАСІ»	30
<i>Alla Sokolova</i> FORMATION OF NATIONAL SELF-CONSCIOUSNESS OF FUTURE MUSIC ART TEACHERS IN «CHORAL CLASS»	35
<i>Мартиненко Іван Іванович</i> ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ УСПІХІВ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ МИСТЕЦТВ З ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН («ХОРОВЕ АРАНЖУВАННЯ»)	36
<i>Ivan Martynenko</i> METHODS OF DIAGNOSING STUDENTS' KNOWLEDGE OF CONDUCTING AND CHORAL DISCIPLINES	42
<i>Беземчук Лариса Валентинівна</i> <i>Фомін Володимир Вікторович</i> ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	43
<i>Larisa Bezemchuk</i> <i>Volodymyr Fomin</i> THE FORMATION OF FUTURE MUSIC ART TEACHER'S METHODOLOGICAL COMPETENCE IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL PRACTICE	49
<i>Дзівалтівський Максим Юрійович</i> ХОРОВИЙ ЖАНР І СТИЛЬ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ НАУКИ	50
<i>Maksim Dzivalentivsky</i> CHORAL GENRE AND STYLE IN THE CONTEXT OF THE MODERN ART STUDIES	57
<i>Чубукіна Олена Миколаївна</i> КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЛУБНИХ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ	58
<i>Olena Chubukina</i> CULTURAL AND LEISURE ACTIVITY OF CLUBS` YOUTH CENTERS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY	63

УДК [371.124:001](477)

DOI 10.34142/27091805.2020.1.01.04

© Тушева Вікторія Володимирівна

доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Харків, Україна

email: tushevavika@gmail.com

https://orcid.org/0000-0002-9451-0532

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

У статті з огляду на формування загальноєвропейського освітнього простору, зорієнтованого на зближення систем підготовки педагогічних кадрів у країнах Європейського Союзу, обґрунтовується актуальність дослідницько-орієнтованого навчання як інноваційного. На основі компаративістського аналізу розглянуто різні вектори заломлювання теоретичного і практичного досвіду щодо формування науково-дослідницької культури освітян, майбутніх вчителів музичного мистецтва, в європейських країнах (Німеччині, Польщі, Великобританії). Виявлено, що у загальноєвропейському педагогічному просторі відома значна кількість програм учительської підготовки «вчителя-вченого», «вчителя-дослідника», «вчителя, який рефлексивно самоуправляється», «вчителя – рефлексивного практика», в яких умови організації професійної підготовки майбутніх учителів, характер навчальної взаємодії трансформуються, підпорядковуючись вимогам дослідницького пошуку. В контексті педагогічної системи Німеччини, яка базується на концепції вищої освіти В. Гумбольдта, визначено особливості освіти по спеціальності «вчитель музики», яка базується на таких трьох «китах» - творчості, науці і педагогіці. Встановлено, що у Польщі магістерське дослідження розглядається як дидактична категорія у мистецькій освіті і потребує різних способів організації науково-педагогічного керівництва; у Великобританії виховання і становлення педагога-дослідника, мислячого практика, є особистісним маркером його компетентності і професіоналізму. Зроблено висновок, що підвищення рівня науково-методологічної освіти, фундаменталізація освітнього простору, його «онаучнення», активізація дослідницьких, рефлексійних, інноваційних форм навчання – це ті чинники, які впливають на розвиток критичного, міждисциплінарного, аналітичного, методологічного мислення майбутнього фахівця і створюють необхідний фундамент для формування його науково-дослідницької культури.

Ключові слова: освітній простір, музичне мистецтво, дослідницько-орієнтоване навчання, міждисциплінарне мислення, музично-педагогічна освіта, безперервна освіта.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

У процесі глобалізаційних змін у світі, зокрема в Європі, формується загальноєвропейський освітній простір, зорієнтований на зближення систем підготовки педагогічних кадрів у країнах Європейського Союзу, вдосконалення цих систем на основі пошуку спільних критеріїв професійних якостей «педагога-європейця». Загальноєвропейський простір в освіті (European Dimension in Education) розглядається як загальне духовне поле, характерними ознаками якого є сукупність спільних ціннісних орієнтацій, пов'язаних, насамперед, з розумінням значущості вчителя як особистості-творця, здатного до дослідницького відкриття, створення інноваційно-пошукового навчального середовища.

Ці виклики мають відображення у нормативних документах європейських країн – «Педагогічна Конституція Європи», рамкова програма ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020», «Стратегічні рамки європейського співробітництва в галузі освіти і навчання (ET 2020)», де як концептуальна закладена ідея інтеграції науки і освіти,

«онаучнення» сучасного освітнього простору.

У зв'язку з соціокультурною цінністю формування дослідницької спрямованості майбутніх фахівців в галузі мистецької освіти, розвитку здатності до прогностичного аналізу наукових знань, творчому використанню їх на практиці, посилюються вимоги до формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музичного мистецтва, виникає необхідність усебічного дослідження цієї проблеми, а саме аспектів, пов'язаних з вивченням закордонного досвіду, які закладають теоретичне підґрунтя для наукової рефлексії цієї проблеми.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вагомий вклад у розвиток теорії і методики формування науково-дослідницької культури як особистісного феномену в умовах вищої педагогічної школи зроблено вітчизняними (С. Гончаренко, М. Князян, О. Микитюк, В. Семиченко, Л. Сущенко, В. Тушева та ін.) та зарубіжними вченими (В. Гумбольдт, В. Кеслер, З. Киль, В. Кньохель, А. Мур, М. Олтен, Я. Ольберц, Дж. Сайт, У. Тейлор, Д. Фіш, Е. Шартье, Л. Шульман та ін.), методологічного значення набувають праці

В. Загвязинського, В. Краєвського, В. Полонського, Г. Щедровицького та ін. У музичній педагогіці означена проблема конкретизується у таких напрямках як методологічний аспект дослідницького пошуку педагога-музиканта, наукове дослідження як дидактична категорія у мистецькій освіті, дослідницько орієнтований підхід у професійній підготовці вчителя музичного мистецтва, методи науково-педагогічного керівництва підготовкою магістерської роботи, оволодіння дослідницькими технологіями в межах поліхудожньої діяльності, дослідницьке спрямування педагогічної діяльності викладача мистецьких дисциплін, її поліфункціональність тощо.

Проте зарубіжний досвід, зокрема європейських країн, у напрямку досліджуваної проблеми залишається мало вивченим і систематизованим та потребує спеціального вивчення.

Формулювання цілей та завдань статті. Розгляд теоретичних і праксеологічних аспектів проблеми формування науково-дослідницької культури майбутніх освітян, вчителів музичного мистецтва, в європейських країнах (Німеччині, Польщі, Великобританії) є метою даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в країнах Західної Європи простежується новий напрямок у педагогічній освіті – дослідницько-орієнтований, – що концентрує в собі інноваційний підхід до педагогічного процесу, який будується як пошук нових пізнавальних орієнтирів. Дослідницько-орієнтоване навчання розглядається як таке, що ставить студента в ситуацію самостійного оволодіння науковими поняттями і підходами до вирішення проблем у процесі пізнання. Пошукове дослідницько-орієнтоване навчання реалізується як інноваційне навчання, спрямоване на формування творчого і критичного мислення, досвіду та інструментарію науково-дослідницької діяльності, рольового та імітаційного моделювання.

Як зазначають науковці в галузі порівняльної педагогіки (Н. Авшеник, В. Єлманова, Ю. Кіщенко, О. Локшина, С. Синенко та ін.), у вищій школі європейських країн дослідницька діяльність студентів набуває статусу, який прирівнюється до головних форм навчальних занять (лекцій, семінарів, практичних занять), а продуктивна дослідницька діяльність просякає усі складові навчального процесу і стає його визначальною ознакою.

У загальноєвропейському педагогічному просторі відома значна кількість програм учительської підготовки, в яких одним з головних завдань є розвиток у майбутніх фахівців дослідницького мислення, умінь пошукової пізнавальної та дослідницької діяльності. Серед них програми, орієнтовані на підготовку «вчителя-вченого» (Р. Broadfoot), «вчителя-дослідника» (J. Elliot), «вчителя, який рефлексивно самоуправляється»

(M. Fullan, A. Hargreaves), «вчителя – рефлексивного практика» (D. Schon). У програмах розглядаються умови організації професійної підготовки майбутніх учителів, характер навчальної взаємодії, що трансформуються, підпорядковуючись вимогам дослідницького пошуку.

В умовах європейської музично-педагогічної спільноти провідну роль у створенні дослідницького простору відіграють фахові міжнародні об'єднання, а саме: Міжнародне товариство музичної освіти, Європейська музична рада, Європейська асоціація музики в школах й ін., якими зніціюються наукові дослідження з історії та сучасного стану музичної педагогіки в різних країнах, вивчаються перспективи розвитку європейської музичної педагогіки, функціональне і процесуальне значення музичної освіти в багатокультурному європейському просторі.

Вивчення зарубіжної педагогіки свідчить, що у вищих навчальних закладах Німеччини організація науково-дослідницької діяльності студентів базується на концепції вищої освіти В. Гумбольдта, тобто поєднанні навчальної та науково-дослідної роботи. Навчання у ВНЗ розглядається як робота над наукою і разом з наукою, рід діяльності, що наближується до дослідження.

У «Завданнях університетів і вищих шкіл...» підкреслюється роль і значущість теоретичної науково-методологічної освіти студентів у їх професійному становленні. Перед університетами, вищими школами і науковими академіями ставиться мета стосовно підвищення рівня освіти та кваліфікації кадрів і визначаються такі взаємопов'язані завдання:

- перспективне вивчення фундаментальних наук, що вимагає визначення наукових стратегій, чітких теоретичних і методологічних вихідних позицій і розвитку адекватного науково-методологічного інструментарію;
- формування у студентів стратегічного мислення і оволодіння методами тієї галузі науки, що вивчається, у дисциплінарному і міждисциплінарному плані.

Питання залучення студентів до науково-дослідницької творчої діяльності, участі у впровадженні її результатів стає пріоритетним у вищій школі Німеччини. Видатні німецькі вчені (Ф. Вальтер, З. Киль, Р. Крамер, Я. Ольберц, В. Ян та ін.) доходять висновку, що засвоєння науково-методологічних знань і вмінь, становлення методологічних позицій являють основу інтенсифікації навчального процесу у вищих школах. Науково-методологічна освіта розуміється як реалізація науково-дослідницької діяльності, яка неможлива без методологічних основ, знань щодо наукових методів і оволодіння ними. Як наголошує педагог-вчений В. Ян, кожний випускник вищої школи має володіти методами наукової праці і навиками наукової роботи (Ф. Ратнер, 2012).

Розробляючи коло проблем в межах «наука

– наукова діяльність – самостійна наукова діяльність студентів», німецький педагог З. Кіль (S. Kiel, 2008) вказує на те, що остання, як інтегруюча складова навчального процесу, є в умовах вищої школи необхідною формою студентської діяльності; самостійна наукова діяльність співвідноситься з науковими дослідженнями і вимогами суспільної практики та вимагає самостійних, свідомих і творчих дій. Вчений зазначає, що ця діяльність має розглядатися у контексті її включення у педагогічний процес, особливо в аспекті особистісно-освітньої і виховної дієвості. Підкреслюється, що студента слід привчати до точного спостереження і аналізу, експериментування; виховувати його логічне, критичне, проблемно-орієнтоване міждисциплінарне мислення; поступово ставити в такі умови, які передбачають формування вмінь розуміти складні взаємозв'язки, бачити протиріччя, задавати питання, проявляти наукову допитливість, продуктивні сумніви, висловлювати власні думки та ідеї.

Особливістю освіти по спеціальності «вчитель музики» стає її базування на таких трьох «китах» як творчість, наука і педагогіка. Підготовка вчителів музичного мистецтва для початкової і основної школи у Німеччині відбувається у педагогічних (Pädagogischen), науково-виховних (Erziehungswissenschaftlichen) і загальних вищих школах (Gesamthochschulen), для яких характерна єдність наукового і педагогічного підходів.

У німецьких вищих навчальних закладах різного профілю забезпечується професійна підготовка майбутніх педагогів-музикантів за мистецьким, педагогічним, науковим й іншими напрямками. Характерним для розвитку вищої музичної освіти в Німеччині на сучасному етапі є розширення спектру музичних спеціальностей у ВНЗ (концертна педагогіка, музичний менеджмент, музична журналістика, музична терапія, елементарна музична педагогіка тощо) у зв'язку з актуальними інтересами населення, а також розширення змісту професійної підготовки (за рахунок більшої практичної спрямованості навчання, підвищення ролі сучасної музики – академічної, джазової, позаєвропейської, популярної, медіа-технологій тощо) у зв'язку з новими вимогами до фахівців у галузі музичної культури й освіти.

Індивідуальні, групові, лекційні й семінарські заняття в процесі професійної підготовки за різними музичними напрямками доповнюються проектно-орієнтованими заходами, серед яких важливу роль відіграють: дослідницькі проекти, наукові конференції й дисциплінарні семінари за участю фахівців інших наукових галузей, митців тощо; реконструкція музичних занять минулих часів на основі історичних джерел (текстів, картин); організація міждисциплінарних «круглих столів» з метою обговорення певної проблеми; створення спільних робочих груп з викладачів та

студентів; різноманітні екскурсії; курси вихідного дня за різними темами (створення музичних інструментів, комп'ютерних музично-навчальних програм тощо); віртуальні семінари через мережу Інтернет й ін. (R. Крамер, 2004).

Вчителі музики навчаються за моделлю, підґрунтям якої є виконавська, музично-теоретична, музично-історична і музично-педагогічна освіта. Ця модель існує з часу Лео Кестенберга, який був ініціатором International Society for Music Education або ISME (Міжнародне товариство музичної освіти) і її першим почесним президентом, і який створив модель музично-педагогічної освіти в Німеччині ще в 20-х роках минулого століття.

Важливе місце займає створений Робочий комітет щодо реалізації музично-педагогічних досліджень, на форумах якого знаходять обговорення наукові і методичні труди, нові наукові програми, нові методи викладання. Для проведення наукових досліджень студентів і підвищення кваліфікації вчителів низкою германських фондів і суспільств (Фонд Олександра фон Гумбольдта, Фонд імені Конрада Аденауера, Фонд імені Фрідріха Еберта, Суспільство Макса Планка, Германське науково-дослідне суспільство) надаються спеціальні стипендії. Такі дії підтверджують значущість дослідницького пошуку, різних проявів інновацій у практико-орієнтованій і методичній діяльності, що застосовуються у системі музичної освіти.

У дидактиці вищої школи Німеччини посилюються функції викладача як наукового керівника і консультанта, набувають значення різні форми кооперації між викладачами і студентами (В. Арнольд, Ф. Вальтер, В. Кньохель, Ф. Лихтенеккер, Р. Рецке). Так, Ф. Вальтер пов'язує високу продуктивність наукової роботи студентів з позитивним розвитком відношень між викладачами і студентами, їх співпрацею і партнерськими взаємовідносинами. Поділяючи ці позиції, В. Арнольд і Г. Кньорншильд доходять висновку щодо необхідності тісної співпраці викладача і студента, їх спільної відповідальності за результат у процесі науково-продуктивної діяльності (Ф. Ратнер, 2012).

У Польщі трансформація загальної та професійної освіти висунула серйозні вимоги до кваліфікації вчителів, яким рекомендується мати науковий ступінь магістра, підставою для отримання якого є захист магістерської роботи, яка повинна відповідати певним критеріям, конкретизованим у межах окремої дисципліни, а також захист цієї роботи на відповідному екзамені (Г. Ніколаї, 2007). Отже, випускник вищої школи крім професійної підготовленості повинен також продемонструвати вміння користуватися науково-понятійним апаратом обраної спеціальності.

Науково-літературний доробок у сфері проблематики, пов'язаної з магістерськими робо-

тами випускників вищих навчальних закладів Польщі, як в теоретичному, так і в експериментальному аспектах, є відносно багатим. Ця тема посідає вагоме місце у працях відомих польських дидактів і професорсько-викладацького складу вищих педагогічних шкіл, університетів та музичних академій, серед яких М. Дудзікова, Р. Гоздецька, З. Людкевич, М. Ніжурський, Й. Петер, Й. Саран, М. Свентицький, З. Скорни, М. Славська, М. Яковицька. Крім численних публікацій, присвячених проблематиці написання магістерських робіт, мають місце довідники та посібники, що визнані корисними для магістрів.

В магістерських роботах майбутніх учителів музики використовується методологія тієї наукової галузі, до якої відноситься вибрана проблематика. На думку професора університету і музичної академії в місті Лодзь Люціана Цешляка, випускник напряму музичне виховання повинен володіти методологією досліджень, типовою для гуманітарних дисциплін, особливо історії та педагогіки. Професор наголошує на тому, що досвід наукової роботи необхідний учителю музики для досягнення успіху у своїй професійній діяльності (Г. Ніколаї, 2007).

Більшість польських авторів відзначає, що найважливіша мета магістерської роботи – упорядкувати й зосередити інтереси випускників напряму музичне виховання навколо завдань, що стоять перед учителем музики сучасної школи. Магістерська робота повинна бути пов'язана з проблематикою школи та впровадити майбутнього вчителя в середовище, в якому він буде функціонувати, а також пробуджувати інтерес до подальших самостійних досліджень. М. Ніжурський стверджує, що на чільному місці повинні бути магістерські роботи, які заохочують студента до проведення експерименту (діагностуючого або педагогічного) в самій школі.

Практика керівництва магістерськими роботами майбутніх учителів музичного мистецтва в Польщі суттєво відрізняється від організації написання магістерських праць на музично-педагогічних факультетах в Україні. Основною аудиторною формою роботи польських магістрантів є не індивідуальні заняття з науковим керівником, а групові семінарські заняття з промотором (керівником), на яких обговорюються методологічні та технологічні проблеми певного напрямку досліджень, що самостійно визначається студентами шляхом запису до конкретного фахівця – музикознавця, хормейстера, інструменталіста, вокаліста, методиста тощо.

Можна виділити два основних типи музично-педагогічних досліджень, що захищаються в Польщі, – діагностичні, в яких головною метою є опис існуючого стану, та експериментальні (в основному, пілотажні), в яких певною мірою верифікуються нові розв'язання. Ці розвідки здійснюються у двох сферах: досліджується музичне

виховання в школі і процес підготовки вчителів музики. Значну кількість досліджень складно кваліфікувати однозначно, часто вони проводяться на межі різних наукових дисциплін, використовують різні дослідницькі техніки щодо багатьох проблем.

Крім індивідуальних розвідок науковців, існують розгалужені дослідження в межах спеціальних проектів, замовлених міністерством. Значний резонанс у польській громадськості викликали загально польські дослідження – так звана «експертиза Раковського». Автори «експертизи» стверджували, що у напрямі музичного виховання у навчальних закладах, підзвітних відомству науки, слід звертати більшу увагу на розвиток академічних кадрів й інтенсифікацію дослідницьких праць у межах науково-методичної проблематики музичного виховання.

У Великобританії розвиток науково-дослідницької культури майбутніх педагогічних фахівців здійснюється на всіх етапах безперервної освіти шляхом включення студентів у різноманітну дослідницько-пошукову діяльність, здійснення дослідницьких проектів. Однією з пріоритетних цілей професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя стає виховання і становлення педагога-дослідника, мислячого практика, для якого властиві професіоналізм і компетентність.

У спеціальному розділі Білої Книги, присвяченому вчителю, окреслено такі завдання:

- орієнтація вчителів і керівників шкіл на новітні дослідження у вивченні педагогічної майстерності;
- забезпечення оперативного доступу до наукових досліджень, новітнього навчального матеріалу і навчальних засобів;
- забезпечення умов для обміну передовим педагогічним досвідом;
- створення на базі шкіл своєрідних дослідницьких лабораторій для проведення експериментів і апробацій інноваційних методів навчання.

Головним завданням оволодіння основами дослідження є аналіз явищ і пояснення своїх результатів, в чому студент і проявляє себе як дослідник. Студенти Брістольського, Кембриджського, Оксфордського університетів націлені на виконання спеціальних дослідницьких проектів, проведення й аналіз власного психолого-педагогічного експерименту з подальшим використанням на практиці дослідницьких результатів. Професор Кембриджського університету Д. Гопкінс зазначає, що науково-дослідницька робота студентів та його керівника мають стати експериментальним майданчиком у проведенні науково-практичних семінарів, конференцій, розробці та впровадженні науково-практичних проектів.

У вищій школі студенти проходять ґрунтовну теоретичну підготовку з обраної галузі гуманітарних наук. Навчальний процес спрямова-

ний на здобуття загального розуміння системи предметів, глибоке наукове осмислення їх змісту з позицій різних теоретичних підходів. Майбутні вчителі вчаться оперувати науковими термінами, знайомляться із ключовими проблемами предмета, їх дослідниками, різними методами дослідження. навчальні модулі спрямовані на розвиток дослідницьких навиків, професійних умінь у проектній роботі і групових презентаціях. Спільною рисою для гуманітарних спеціальностей є те, що на цьому етапі студенти активно опановують навиків і техніки наукових досліджень свого предмету, крім того розширюють і поглиблюють коло своїх наукових інтересів.

Питанню науково-дослідницької роботи майбутніх вчителів присвячено багато праць, зокрема монографічні дослідження британських науковців щодо теорії педагогіки, специфіки і сутності дослідницької діяльності студентів у Великобританії (Г. Девіс, К. Джонсон, Е. Хокінс, П. Хьорст, Р. Пітерс, Дж. Коперман, Л. Стенхауз, Дж. Річардс та ін).

Своєрідним синтезом сучасної педагогічної думки є праці професора Сассекського університету Пітера Еббса, для якого особливий інтерес представляє питання щодо закономірностей формування вмінь виробляти оригінальні ідеї у різноманітних сферах діяльності (науковій, мистецькій). П. Еббс, підкреслюючи важливість наукового осмислення самого предмету пізнання, пропонує розглядати творче мислення як діалектичний рух у координатній площині двох взаємоперпендикулярних осей: вертикальний (свідоме-несвідоме) і горизонтальний (традиційне-нове).

У Великобританії особливого значення набуває післядипломне навчання, яке розглядається як невід'ємна частина навчального процесу у ви-

щій школі. Серед головних концептуально-організаційних моделей неперервного навчання працюючих вчителів виділяють такі: технологічна модель (відома, як модель Б. Джойса і Б. Шоверса); рефлексивна модель; навчання на базі проектів.

Технологічна модель передбачає розширення дидактичного інструментарію вчителя, надання йому допомоги в оволодінні новими педагогічними технологіями; педагогічними нововведеннями. У межах рефлексивної моделі навчання післядипломна освіта і підготовка педагогів будується як пошук нових пізнавальних орієнтирів, підвищення пізнавальних можливостей працюючих учителів на основі їх самоспрямованості. Моделі навчання на базі проектів пропонуються вчителям з високим рівнем схильності до дослідництва, аналізу, рефлексії (С. Синенко, 2002).

Висновки. Таким чином, вивчення педагогічного досвіду у вищій школі за кордоном (Німеччині, Польщі, Великобританії) свідчить, що підвищення рівня науково-методологічної освіти, фундаменталізація освітнього простору, його «онаучнення», що забезпечується посиленням єдності теоретичної і практичної, навчальної і дослідницької складових професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва; активізація дослідницьких, рефлексійних, інноваційних форм навчання – це ті чинники, які впливають на розвиток критичного, міждисциплінарного, аналітичного, методологічного мислення майбутнього фахівця і створюють необхідний фундамент для формування його науково-дослідницької культури.

Перспективи подальших досліджень. Продовження обраного напрямку дослідження ми вбачаємо у вивченні означеної проблематики в інших країнах світу, зокрема у США, Канаді.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Катревич, Л. В. (2015). Сучасні тенденції та зміст професійної підготовки вчителів гуманітарних дисциплін у вищих закладах освіти Великої Британії. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_9
- Николаї, Г. Ю. (2007). Музично-педагогічна освіта в Польщі: історія та сучасність: Монографія. Сумський Сержавиний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми: СумДПУ, 395 с.
- Синенко, С. І. (2002). Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина): Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 04. Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, Київ, 20 с.
- Ратнер, Ф., Матушевская, Г. (2012). Подготовка учителей за рубежом: монография. Казань: Издательство Казанского университета, 114 с.
- Тушева В. В. (2015). Формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки: теорія і практика: Монографія. УМО НАПН України. Харків: Майдан, 450 с.
- Vitkauskas R., Rinkevičius Z. (2007). Būsimųjų muzikos pedagogų nuostatos meninio ir dvasinio ugdymo atžvilgiu. *Pedagogika: mokslo darbai*. (v. 85), 129-134.
- Kiel, S. (2008). Methodische Bildung als hochschulpädagogisches. Anliegen- ausgewählte Probleme. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität. Leipzig*, (v.3), 298-301.
- Kraemer R. (2004). *Musikpädagogik – eine Einführung in das Studium*. Augsburg : Wißner, 480 s.
- Helms, S., Schneider, R., Weber, R. (Eds.). (2005). *Lexikon der Musikpädagogik*. Kassel: Bosse, 295 s.

REFERENCES

- Katrech, L. V. (2015). Suchasni tendentsiyi ta zmlst profesynoyi pidgotovki vchiteliv humanitarnih distsiplin u vischih zakladah osviti Velikoyi Britaniyi. [Modern tendencies and maintenance of professional preparation of teachers of humanitarian disciplines are in higher establishments of formation of Great Britain]. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_9 [in Ukrainian].
- Nikolay, G. Yu. (2007). Muzichno-pedagogichna osvita v Polschi: IstorIya ta suchasnist: Monografiya. [Musically pedagogical education in Poland: history and contemporaneity: Monograph]. Sumi: SumDPU. [in Ukrainian].
- Sinenko, S. I. (2002). Rozvitok pIslyadiplomnoyi pedagogichnoyi osviti v krayinah zahidnoyi Evropi (Angliya, Frantsiya, NImechchina): Avtoreferat dis. ... kand. ped. nauk: 13. 00. 04. [Development after diploma pedagogical education in the countries of Western (England, France, Germany): Abstract of thesis]. Tsentralniy Institut pIslyadiplomnoyi pedagogichnoyi soviti APN Ukrayini, Kiyiv. [in Ukrainian].
- Ratner, F., Matushevskaya G. (2012). Podgotovka uchiteley za rubezhom: monografiya. [Preparation of teachers abroad: monograph]. Kazan: Izdatelstvo Kazanskogo universiteta. [in Russian].
- Tusheva, V. V. (2015). Formuvannya naukovo-doslIdnitskoyi kulturi maybutnogo vchitelya muziki v protsesi profesynoyi pidgotovki: teoriya i praktika: Monografiya. [Forming of scientifically-research culture of future music master in the process of professional preparation: theory and practice: Monograph]. UMO NAPN Ukrayini. Harkiv: Maydan. [in Ukrainian].
- Vitkauskas, R., Rinkevičius Z. (2007). Būsimųjų muzikos pedagogų nuostatos meninio ir dvasinio ugdymo atžvilgiu. Pedagogika: mokslo darbai. T. 85. 129-134. [in Poland].
- Kiel, S. (2008). Methodische Bildung als hochschulpädagogisches. Anliegen- ausgewählte Probleme. Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität. Leipzig, H. 3. 298-301. [in Germany].
- Kraemer R. (2004). Musikpädagogik – eine Einführung in das Studium. Augsburg: Wißner. [in Germany].
- Helms, S., Schneider, R., Weber, R. (Eds.). (2005). Lexikon der Musikpädagogik. Kassel: Bosse, 295. [in Germany].

Дата надходження рукопису 28.02.2020

DOI 10.34142/27091805.2020.1.01.04

© **Viktoriya Tusheva**

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Theory and
Methods of Art Education and Conductor-
choral Training of the Teacher of H.S.
Skovoroda Kharkiv National Pedagogical
University, Kharkiv, Ukraine

email: tushevavika@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-9451-0532>

STUDY OF SCIENTIFIC RESEARCH CULTURE OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN EUROPEAN COUNTRIES

Object. In the article taking into account forming of European educational space orientated on rapprochement of the systems of training of pedagogical personnels in the countries of European union, actuality of the research-oriented studies as innovative is grounded. **Methods.** On the basis of comparativist analysis the different vectors of refraction of theoretical and practical experience are considered in relation to forming of scientifically-research culture of teachers, future teachers of musical art, in European countries (To Germany, Poland, Great Britain). **Results.** It was found that in the European pedagogical space there is a significant number of teacher training programs «teacher-scientist», «teacher-researcher», «teacher who reflexively self-governs», «teacher - reflexive practice». In these programs, the conditions for organizing the training of future teachers, the nature of educational interaction are transformed and subject to the requirements of research. The German pedagogical system is based on W. Humboldt's concept of higher education and determines that the specialty «music teacher» is based on three «whales» - creativity, science and pedagogy. It is established that in Poland the master's research is considered as a didactic category in art education and requires different ways of organizing scientific and pedagogical guidance; in the Great Britain, the education and development of a teacher-researcher, a thinking practitioner, is a personal marker of his competence and professionalism. **Conclusions.** Factors influencing the development of critical, interdisciplinary, analytical, methodological thinking of the future specialist and creating the necessary foundation for the formation of his research culture are identified. This is raising the level of scientific and methodological education, the fundamentalization of the educational space, its «learning», the intensification of research, reflection, innovative forms of learning.

Keywords: *European educational space; research culture of a music teacher; research-oriented learning; interdisciplinary thinking; music-pedagogical education; continuing education.*